

Terugkoppeling bijeenkomst 15 oktober

'Samen de coronacrisis uit:
in gesprek over herstelbeleid'

Vereniging van
Zuid-Hollandse Gemeenten

Vereniging van
Zuid-Hollandse Waterschappen

provincie
ZUID HOLLAND

Op 15 oktober jl. organiseerden de Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten, de Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen en de provincie Zuid-Holland een bijeenkomst met als centrale vraag "hoe komen we samen de coronacrisis uit?"

In dit verslag bundelen we de diverse handelingsperspectieven en proberen we ook alvast vooruit te kijken. De Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten, de Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen en de provincie Zuid-Holland waarderen de gezamenlijke inzet van de Zuid-Hollandse overheden in de coronacrisis en hopen dat de opbrengsten van de digitale bijeenkomst op 15 oktober hieraan een extra impuls geven.

Jaap Smit

*Commissaris van de Koning
in Zuid-Holland*

Het verloop en de impact van de coronacrisis gaan samen met veel onzekerheid. Hoe gaan we om met die onzekerheid, hoe sturen we in de mist? Hebben we de juiste instrumenten en weten we wie waar staat? Via deze metaforen riep commissaris van de Koning Jaap Smit op om vooral naar elkaar te luisteren en met elkaar koers te houden om ook op de lange termijn goed uit de coronacrisis te komen.

Aan de hand van drie onderwerpen hebben we op 15 oktober, onder leiding van dagvoorzitter Marijke Roskam, geprobeerd te achterhalen wat nodig is om als Zuid-Holland goed uit de coronacrisis te komen. De drie onderwerpen waren 'kwetsbare groepen & sociale impact', 'lokale economie' en 'duurzaam herstel'. De diverse sprekers kwamen met tal van praktische handvatten om de komende tijd mee aan de slag te gaan. U kunt de gehele bijeenkomst [hier](#) terugkijken.

Marijke Roskam
dagvoorzitter

RODE DRADEN

Drie betekenisvolle onderwerpen kwamen voor ons als rode draad terug in alle tafelgesprekken:

Grote verschuivingen op de arbeidsmarkt en in het onderwijs

Er is forse inzet nodig qua omscholing en onderwijsaanbod. Om te bepalen wat er nodig is, zullen we ook moeten weten welke banen en bedrijvigheden er straks nog zijn en welke hoe dan ook voorgoed zullen verdwijnen. Een omslag in denken is nodig om de nieuwe werkzoekenden sneller aan een baan te helpen. Om studenten ervaring te laten opdoen, zullen we snel iets moeten doen aan het ernstige tekort aan stageplekken door de coronacrisis.

Een duurzame en robuuste samenleving

De crisis dwingt ons om na te denken over hoe wij onze samenleving, economie en ruimtelijke ordening op de lange termijn kunnen inrichten. Welke investeringen zijn nodig om kwetsbare gebieden niet nog kwetsbaarder te laten worden? Hoe richten we onze economie zo in dat we veel meer gebruik maken van kortere ketens en circulaire materialen? En hoe zorgen we ervoor dat onze woonwijken over een aantal decennia nog altijd veilig en droog zijn?

Dit kunnen we alleen samen doen

We kunnen alleen antwoord geven op de diverse uitdagingen die volgen uit de coronacrisis als we dit samen doen. Als één overheid samen met bedrijven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en onze inwoners.

Uw gastheren waren:

Klaas Tigelaar
Voorzitter Vereniging van
Zuid-Hollandse Gemeenten

Toon van der Klugt
Voorzitter Vereniging van
Zuid-Hollandse Waterschappen

Floor Vermeulen
Gedeputeerde
provincie Zuid-Holland

KWETSBARE GROEPEN & SOCIALE IMPACT

Cor Lamers
Burgemeester Schiedam

Reinier van Zutphen
Nationale ombudsman

Inleiding

De coronacrisis raakt onze samenleving in het hart. In het bijzonder de mensen die wonen in kwetsbare gebieden: wijken en buurten waar een hele hoge concentratie van mensen woont die veel hulp en ondersteuning nodig hebben. In het manifest '[Kom op voor de meest kwetsbare gebieden](#)' riepen 15 burgemeesters, onder wie Cor Lamers van Schiedam, op om juist in deze gebieden te investeren.

We weten dat de coronacrisis problematiek versterkt die te maken heeft met zaken als schuldhulpverlening, onderwijsachterstand, voorspoedige toeleiding naar werk en huiselijk geweld. Zoals de Nationale ombudsman stelde in het tafelgesprek: "het is een groot risico dat kwetsbare mensen die geen signalen afgeven bij de gemeente of Nationale ombudsman juist nu ernstig vereenzamen en in enorme problemen kunnen komen". Cor Lamers en Reinier van Zutphen gingen in het [tafelgesprek](#) op zoek naar concrete handelingsperspectieven voor de Zuid-Hollandse overheden om deze problematiek aan te pakken.

Dit leidde onder meer tot de volgende concrete handelingsperspectieven:

- Let actief en preventief op de mensen die echt buiten beeld zijn of raken. In het geval van kwetsbare jongeren bijvoorbeeld door een directe verbinding te leggen met de scholen/schoolprogramma's en bijvoorbeeld wijkcoaches die zelf uit de wijk komen. Zoek daarnaast de kwetsbare eenzame ouderen actief op en laat ze niet aan hun lot over.
- Stop het zogeheten hokjes- en potjesdenken. Als de coronacrisis één ding heeft laten zien, dan is het dat we creatief kunnen zijn.

- Redeneer vanuit het burgerperspectief. Wees sneller en daadkrachtiger door als overheden als één loket te opereren. Als er een hulpvraag is vanuit een inwoner, kijk dan eerst vanuit alle disciplines om de juiste oplossing te vinden. Dit geldt juist binnen het sociaal domein.
- Voor de provincie: begin een offensief met medeoverheden door het bedrijfsleven op te roepen stageplekken te bieden. De provincie kan bij uitstek in regio's de koppeling tussen beroepsonderwijs (MBO/HBO) en arbeidsmarkt versterken.
- Geef als provincie, gemeenten en waterschappen het goede voorbeeld en stel ook zelf meer stageplekken beschikbaar.
- Er zijn in Zuid-Holland 700.000 mensen die niet goed kunnen lezen of schrijven. We zetten er, onder meer met bibliotheken, al op in om dit getal naar beneden te krijgen. Toch lieten de gesprekken op 15 oktober zien dat we daar als overheden allemaal ook extra op moeten inzetten. Met als belangrijke doelgroep de jongste kinderen (peuters) en hun ouders.
- Benut de regionale kennisfunctie van de provincie Zuid-Holland. Zo heeft de provincie onder meer onderzoeken uitgevoerd naar de toekomst naar werk en maatschappelijke onbehagen. Volgend jaar staat een onderzoek naar eenzaamheid in Zuid-Holland gepland. Vragen hierover kunt u stellen via kenniszh@pzh.nl.

LOKALE ECONOMIE

Sandra Phlippen
*hoofdeconoom ABN AMRO
en universitair docent
toegepaste economie EUR*

Klaas Tigelaar
*voorzitter VZHG en burgemeester
Leidschendam-Voorburg*

Inleiding

De coronacrisis heeft grote gevolgen voor de lokale economie. Gemeenten worden geconfronteerd met wanhopige ondernemers en zien de werkloosheid oplopen. Bestuurders zoeken naar mogelijkheden om iets te kunnen doen. Op dit moment zijn 1,3 miljoen banen en honderdduizenden zzp'ers afhankelijk van overbruggingsmaatregelen. In de nieuwe economische realiteit zullen vele verdwenen banen niet meer terugkomen. We hebben een omslag nodig om de mensen naar de goede banen te leiden. Daarvoor zijn omscholingsbudgetten alleen niet voldoende. Het gaat vooral ook om een psychologische omslag, waarbij mensen worden begeleid naar voor hen minder vanzelfsprekende banen in sectoren waar wel werk is. Data science kan helpen om banen voor de werkzoekenden te ontsluiten. Dat kan het beste centraal, terwijl begeleiding op menselijke maat lokaal moet worden georganiseerd.

Als we willen anticiperen op een herstart van de lokale economie zullen we moeten weten waar straks nog werk is, maar ook of we dat wel willen. Bedrijven/sectoren die straks nodig zijn en waarvan een herstart te kostbaar of later niet meer mogelijk is, zullen we willen blijven stutten. Andere bedrijven hebben soms geen perspectief meer. Dan is het beter om de medewerkers naar nieuwe banen te begeleiden. Tegelijkertijd mogen we ook de jongeren die toetreden tot de arbeidsmarkt niet vergeten.

We zullen met elkaar goed moeten nadenken over de toekomstige inrichting van onze samenleving. Gaan we wellicht naar een zogenaamde 15-minuten samenleving, waarbij wonen, werken en zorgen dicht bij elkaar zijn

geconcentreerd en de economie veel meer circulair wordt? Welke economische activiteiten komen dan terug en wat betekent dat voor de banen en mensen? Op provinciaal en regionaal niveau zullen we hierover het gesprek met elkaar moeten voeren. Omdat er nogal wat verschillen zijn tussen onze regio's zullen we moeten beschikken over voldoende inzicht in het functioneren van de lokale en regionale economie en arbeidsmarkt. Sandra Philippen en Klaas Tigelaar gingen hierover in [gesprek](#).

Dit leidde onder meer tot de volgende concrete handelingsperspectieven:

- Zorg dat je als gemeente en provincie ruimte biedt zodat lokale ondernemers straks snel kunnen herstarten door snellere doorlooptijden en minder stringente regelingen, zoals bijvoorbeeld op korte termijn een ruimhartiger terrassenbeleid.
- Gebruik de huidige crisis om na te denken over de toekomst van de lokale economie en de vraag hoe we onze samenleving weer willen opbouwen en kijk daarbij of slimme koppelingen kunnen worden gemaakt met bijvoorbeeld duurzaamheid en circulaire economie.
- Bundel kennis (data) van overheden en uit de markt om beter inzicht te verwerven in de kansen en risico's van de regionale economie in coronatijd.
- Investeer als overheid in goede begeleiding van mensen bij het zoeken naar banen in sectoren die ook op de lange termijn levensvatbaar zijn.
- Zet in op omscholing en onderwijsaanbod voor sectoren waar een groot tekort aan vakmensen is, zoals de bouw en verduurzaming. Zie hiervoor ook het tafelgesprek Duurzaam herstel.

DUURZAAM HERSTEL

Ellen van Bueren

*hoogleraar Urban Development
Management TU Delft*

Toon van der Klugt

*voorzitter VZHW en dijkgraaf
Schieland en de Krimpenerwaard*

Inleiding

Voor de zomer pleitten de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur, het Planbureau voor de Leefomgeving, de 'Denktank Coronacrisis' en de Nederlandse Bank om niet alleen naar economisch herstel te kijken, maar ook naar de leefomgeving en brede welvaart. De coronacrisis is een uitgelezen kans om de transitie naar een klimaatneutrale economie te versnellen en te combineren met economisch duurzaam herstel.

In het tafelgesprek '[duurzaam herstel](#)' spraken Ellen van Bueren en Toon van der Klugt elkaar over de spagaat waar wij als samenleving in zitten: aan de ene kant hebben we prachtige doelen en ambities, anderzijds blijkt het behalen van die doelen niet gemakkelijk. Waar kunnen overheden op inzitten om het behalen van deze doelen dichterbij te halen? Hoe zorgen we voor duurzaam herstel in Zuid-Holland?

Dit leidde onder meer tot de volgende concrete handelingsperspectieven:

- Stel klimaatadaptieve eisen aan nieuwbouw, inclusief locatiekeuze, en maak als overheden een gelijk speelveld voor het bedrijfsleven. In Zuid-Holland hebben overheden, organisaties en marktpartijen samen eisen opgesteld in het convenant [Klimaatadaptief bouwen](#). En begin dit jaar heeft Deloitte [onderzoek](#) uitgevoerd naar het financiële instrumentarium van gemeenten voor klimaatadaptieve maatregelen in gebiedsontwikkeling.
- Regel financiering van integrale gebiedsontwikkeling veel meer aan de voorkant, in plaats van na het plan gemaakt te hebben.

- Schuif verduurzaming bij bouwlocaties niet vooruit en blijf niet in experimenten hangen. Nu minder investeren is toekomstig meer kosten.
- Kijk naar andere manieren van bouwen, zoals industriële bouw: snel, betaalbaar en efficiënter (ook voor het milieu).
- Bouw circulair. Dat zorgt voor minder afhankelijkheid van wereldwijde toeleveringsketens. Daarmee kan je lokale en regionale werkgelegenheid creëren.
- Er zijn niet genoeg mensen om de woningvoorraad te verduurzamen, terwijl de werkloosheid toeneemt. Breng dat bij elkaar. Daar is nu en in de toekomst werk.
- Wees kritisch op het aantal samenwerkingsverbanden, we moeten meer naar de doe-stand.
- Bedenk altijd hoe jouw project relateert aan het project van de ander en aan de doelstelling die we samen willen bereiken.

SLOTWOORD

Het slotwoord van de avond was aan gedeputeerde Floor Vermeulen. Volgens hem toonde de avond bij uitstek dat we als Zuid-Hollandse overheden de noodzaak zien om samen uit deze crisis te komen. Een goede samenwerkingsrelatie helpt daarbij.

Manifest 'Samen aan de slag'

Daarom lanceren de Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten, de Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen en de provincie Zuid-Holland het Manifest 'Samen aan de slag'. Met dit manifest willen we onze samenwerkingsrelatie verstevigen, met als doel om tot snellere en betere resultaten te komen.

De VZHG, VZHW en provincie roepen alle publieke organisaties in Zuid-Holland op om met ons mee te doen.

Floor Vermeulen
Gedeputeerde
provincie Zuid-Holland

Gedeputeerde Vermeulen sloot af met het advies om de gedeelde concrete handelingsperspectieven uit de gesprekken op 15 oktober ter harte te nemen en op korte termijn te verkennen hoe deze perspectieven kunnen helpen om samen sterker uit de coronacrisis te komen.

Samen aan de slag

... naar een bestuurlijke agenda
voor Zuid-Holland

provincie **HOLLAND**
ZUID

Vereniging van
Zuid-Hollandse Gemeenten

Vereniging van
Zuid-Hollandse Waterschappen

Het zijn spannende tijden voor het openbaar bestuur in onze provincie. Grote veranderingen volgen elkaar in hectisch tempo op. Nadat de decentralisaties en grote transitie-opgaven het speelveld al danig hadden opgeschud, is daar met de Corona-crisis nog eens een aardschok bovenop gekomen. Om de weg naar voren te vinden zullen we buiten vaste structuren moeten denken en naast elkaar willen staan. Gemeenten, waterschappen, regionale verbanden en provincie hebben elkaar meer dan ooit nodig.

Decentralisaties: zoektocht naar “de regio”

Zoals de minister van Binnenlandse Zaken vorig jaar schreef in de kamerbrief over de toekomst van het openbaar bestuur, zijn wij nu na de decentralisaties op zoek naar optimale regionale samenwerking. Dat blijkt in de praktijk weerbarstig. Hoe vinden we de goede balans tussen slagkracht en uitvoering enerzijds, en anderzijds voldoende zichtbare kaderstelling door de democratisch gekozen organen? Hoe komen we tot samenwerking en samenhang tussen regionale verbanden die vaak historisch zijn gegroeid en soms van Rijksweg zijn opgelegd? Hoe vinden we ondanks beperkingen in wet- en regelgeving en financiering de juiste coalities, ook met private partijen?

Transities: toegenomen complexiteit

De noodzaak tot klimaatadaptatie, de noodzaak fossiele brandstoffen te vervangen door groene energie, de overgang naar een meer circulaire economie, de woonopgave en de omgevingswet: het zijn voorbeelden cruciale opgaven die we met elkaar hebben afgesproken, en die we niet ieder voor zich kunnen aanpakken. Deze opgaven vereisen *multilevel governance*: een aanpak op meerdere schalen, met meerdere actoren in meerdere netwerken. De opgaven zijn niet alleen inhoudelijk maar ook bestuurlijk complex en vereisen daarom effectieve systeembesturing. Hoe we dat samen optimaal kunnen organiseren is in theorie uitgelegd, maar in de praktijk lastig.

De crisis

Welke gevolgen de Corona-crisis precies voor ons gaat hebben is nog koffiedik kijken, maar zelfs nu al is duidelijk dat groot creatief en innovatief vermogen van ons zal worden gevraagd om bovengenoemde opgaven nu nog verder te brengen. Dat geldt uiteraard in financieel opzicht, maar ook qua focus: samenwerking is meer dan ooit nodig, maar als het hemd zagezegd nader blijkt dan de rok kan het eigenbelang prevaleren en wordt het ieder voor zich. Hoe vermijden we dat en zijn er nieuwe kansen?

De samenleving aan zet

Als decentrale besturen van Zuid-Holland delen we de ambitie om inwoners, instellingen en bedrijven veel meer centraal te stellen in onze beleidsaanpak. Dit hebben we gedeeld tijdens het Bestuurdersdiscours van 2018. De vraag is hoe we dat waar gaan maken in een tijd dat communicatie grotendeels digitaal is geworden en waarschijnlijk zal blijven.

De ombudsman zegt in zijn jaarverslag 2019 dat de burgers, maar ook decentrale overheden regie missen of de ruimte missen om zelf de regie te pakken. Daarmee legt hij de vinger op de zere plek. De samenleving aan zet vraagt om een effectieve en zorgvuldige systeembesturing. Ook om te voorkomen dat niemand meer weet wie waarover gaat. En daarvoor is de overheid aan zet.

Studiegroep: ons bestel schiet te kort

In het eindrapport *Als één overheid: Slagvaardig de toekomst tegemoet!* komt de studiegroep Interbestuurlijke en Financiële Verhoudingen tot een aantal stevige conclusies over hoe ons bestuurlijk bestel uitpakt op decentraal niveau. De studiegroep constateert dat - inderdaad - de opgaven vragen om bestuur op meerdere schalen en door meerdere partijen, maar in de praktijk blijkt dat vaak niet goed mogelijk. Kort samengevat: te veel verkoking en eigenbelang, niet altijd de juiste partijen aan tafel, chaotische regionale organisatie, te weinig decentrale beleidsvrijheid en autonomie, gefragmenteerde kennis, onheldere positie democratische organen, financiële en bestuurlijke arrangementen frustreren elkaar, geen gezamenlijk financieel instrumentarium, te veel schotten tussen financieringssystemen.

De studiegroep geeft waardevolle suggesties mee om de Rijk-regio afstemming effectiever te maken, waarbij ook van de ministeries het nodige wordt gevraagd. Wij werken graag mee aan die uitwerking en bezien tegelijkertijd wat wij zelf als decentrale overheden in Zuid-Holland al kunnen doen. Daarbij geldt geen gouden recept maar zullen we per geval werkenderwijs de beste oplossing moeten vinden.

Nieuwe Opgaven, Oude Gewoonten

Als bestuurders van gemeenten, provincies, waterschappen en andere publieke organisaties overleggen we heel wat af. Maar we hebben niet altijd het gevoel dat dat ook ergens toe leidt. En steeds vaker zeggen we dat ook tegen elkaar. Veel van onze structuren stammen uit andere tijden toen afstemming van elkaars afzonderlijke inspanningen voldoende was. Als we in de toekomst resultaten willen boeken op complexe en met elkaar verweven dossiers zullen

we als overheden onze ambities en opgaven in de regio's vaker moeten laten samenlopen. Ook gedreven door de toenemende financiële krapte. Wij merken dat dit nu nog niet vanzelfsprekend is en soms tot onbegrip tussen overheden leidt. Het wordt dus tijd om onze bestuurlijke netwerken kritisch onder de loep te nemen. Maar hoe gaan we dat doen?

Een agenda voor een aanpak

Wij willen onze samenwerking adequater organiseren zodat we meer en sneller resultaten boeken. Dit is bittere noodzaak als we de gevolgen van de Corona-crisis zo goed als mogelijk te boven willen komen en nog te ontdekken kansen willen pakken.

Het proces dat we ingaan vergt een open houding naar structuren en culturen uit het verleden. We steken de hand uit naar iedereen in de provincie om mee te doen. We hebben de inbreng van maatschappelijke organisaties, inwoners en ondernemers ook hard nodig.

Een open proces waarbij de opgaven die ons verbinden het uitgangspunt zijn en dus niet formele taken en bevoegdheden. Het resultaat zal verschillen per regio en per beleidsterrein. Soms zullen we versteende werkwijzen en structuren willen herontwerpen, soms kunnen we tevreden zijn met subtiele wijzigingen. Soms zullen we aanlopen tegen belemmeringen in centrale regelgeving en financiering. Dan weten we de partners op rijksniveau te vinden, ook in het kader van het traject van de studiegroep. In alle gevallen kijken we naar opties om de samenleving zo goed mogelijk aan zet te brengen.

Onze eerste stap zal zijn dat we als Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten, Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen, provincie en de Zuid-Hollandse regio's met elkaar het gesprek aangaan. De centrale vraag daarbij zal zijn hoe we elkaar kunnen helpen bij het realiseren van onze concrete ambities en opgaven. Wat gaat goed en wat kan beter? Wat hebben we van elkaar nodig en wat kunnen we elkaar bieden? Samen aan de slag met een Bestuurlijke Agenda voor Zuid-Holland!